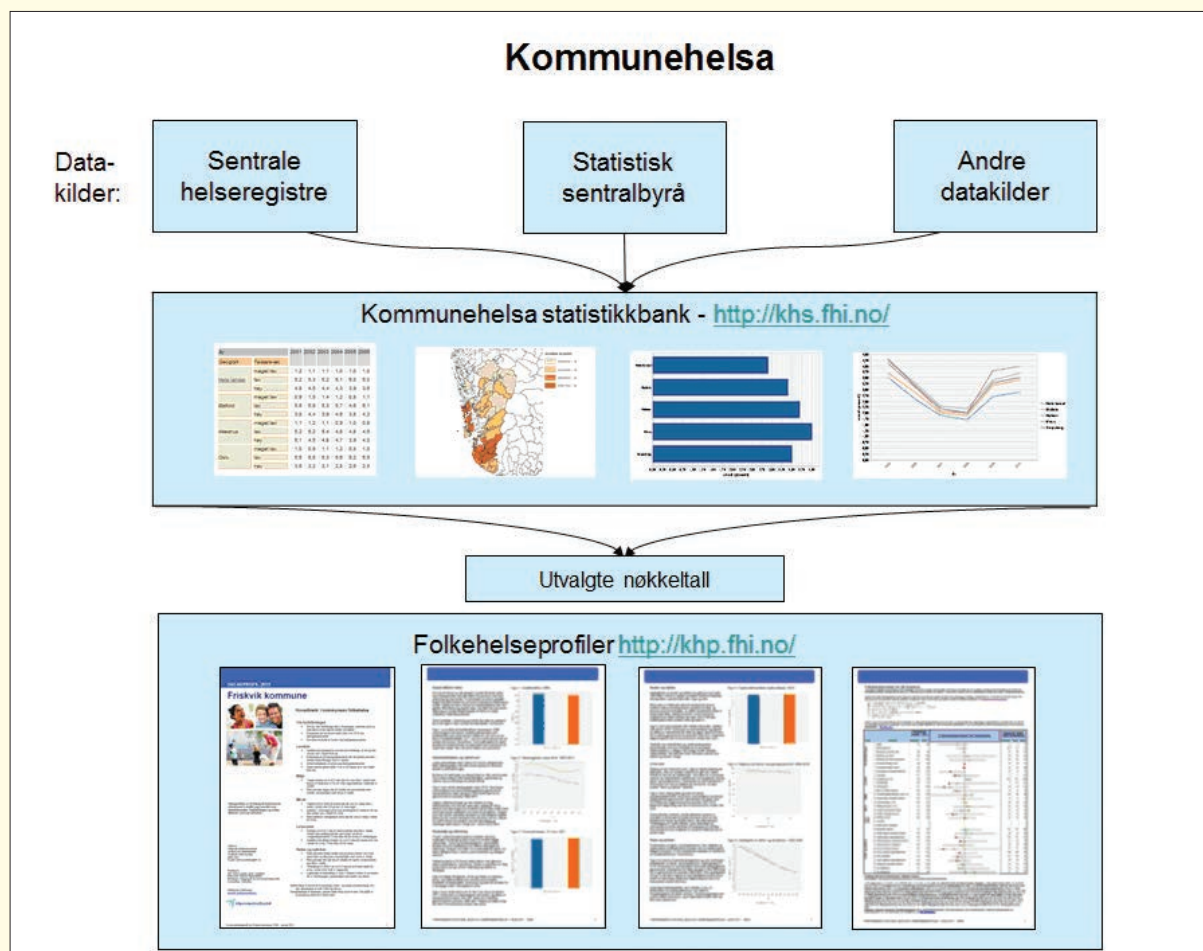

BRUK AV HELSESTATISTIKKER

Ifølge stortingsmeldingen om nasjonalbudsjettet fra 2014¹ har kommunesektorens samlede inntekter steget med rundt 70 milliarder kroner i perioden 2005–2013, en årlig realvekst på 2,6 %. Halvparten av denne veksten er kommet i form av økte frie inntekter. Samtidig står kommunene foran alvorlige utfordringer når det gjelder økende levealder og større krav til god helse. Ressursfordeling er dermed viktigere enn noen gang, og kommunene trenger å basere sin politikk på kunnskap. Artikkelen tar sikte på vise hvordan kommunene kan bruke tilgjengelig helsestatistikk i sin planlegging.

Dette flytdiagrammet viser hvordan data fra ulike kilder brukes i Kommunehelsa statistikkbank og folkehelseprofilene.

Av Heidi Lyshol

Den nødvendige oversikten over befolkningens helse skal ifølge Folkehelseslovens §5 baseres på tre ulike kilder:

- Opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig.
- Kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- Kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.

Informasjonsredskaper

Folkehelseinstituttet har et sett med informasjonsredskaper som kan hjelpe kommunene med å oppfylle sine lovpålagte plikter når det gjelder denne nødvendige oversikten.

For det første: *Folkehelseprofilene for kommuner og fylker*. De består av 428 + 19 små hefter med en kort oversikt over helsetilstand og faktorer som påvirker folkehelsen i kommunene, en temadel med fagartikler om årets tema, og et folkehelsebarometer som med grafiske virkemidler viser utvalgte nøkkelindikatorer for hver kommune/fylke.

I 2014 var temadelen viet til miljøfaktorer, mens den i 2015 handler om psykisk helse. Første generasjon folkehelseprofiler ble utgitt i 2012 og bygger på tall fra KommuneHelsa (se under). Folkehelseprofilene utgis på bokmål og nynorsk.

For det andre: *De to statistikkbankene Norgeshelsa og KommuneHelsa*. Norgeshelsa viser tall som gjelder fylkene og hele landet, mens KommuneHelsa har data på kommunenivå. Norgeshelsa finnes også på engelsk, og ble grunnlagt allerede i 2000.

Statistikkbankene gjør det enkelt å finne og illustrere data for brukere helt uten statistikk-kunnskaper, mens spesielt interesserte kan ta ut egne tall til videre analyser. Det er verdt å merke seg at statistikkbankene har mange indikatorer som ikke er tatt med i folkehelseprofilene.

For det tredje: *Faktaarkene* som er en samling på nærmere hundre korte fagartikler som på forståelig norsk forklarer og beskriver ulike sykdommer og helserisiko-

faktorer, illustrert med data fra statistikkbankene. Slike faktaark kan forklare helseforhold for beslutningstakerne, som i mange kommuner har lite helsefaglig bakgrunn. De kan også printes ut til utdeling til folk som ønsker mer informasjon fra en pålitelig kilde, uten kommersielle interesser av produkter og tjenester. Noen utvalgte faktaark finnes også på engelsk.

Ser man informasjonsredskapene samlet, kan man si at folkehelseprofilene presenterer data fra statistikkbankene, mens faktaarkene forklarer hva dataene betyr.

De fleste kommuner har nært og godt samarbeid med nabokommunene sine, og mange deler på tjenesteytere og planlegger felles aktiviteter. KommuneHelsa kan være et godt redskap for å sammenstille opplysninger fra flere kommuner i form av kart og tidslinjer.

I løpet av 2014 ble folkehelseprofilene for kommuner og fylker lastet ned over 45 000 ganger. En brukerundersøkelse som ble avsluttet i januar 2015 viste at de som svarte, stort sett følte seg trygge på nedlastning og bruk av folkehelseprofilene. Derimot var det større variasjon i bruken av de andre redskapene, spesielt statistikkbankene.

Norgeshelsa, KommuneHelsa og faktaarkene kan være nyttige for å gjøre de første vurderingene om hvor kommunens innsats bør settes inn, og kan også brukes til å illustrere artikler, nettsider og foredrag.

For mange av indikatorene som er med i de to statistikkbankene er det mulig å dele opp dataene etter kjønn og aldersgrupper, etter enkeltdiagnoser, spesifikke legemiddelgrupper eller klassetrinn, og det finnes flere måter å vise tallene på.

Det er viktig å huske at kommunen skal bruke flere kunnskapskilder, og at kunnskap fra egne tjenester og informasjon fra og om lokalsamfunnet også må tas i bruk for å komme fram til et best mulig svar på spørsmålet: «Hvordan står det til hos oss?».

Den enkleste inngangen til Folkehelseinstituttets informasjonsredskaper er gjennom portalen <http://www.fhi.no/helsestatistikk>. Der ligger også bruksanvisninger og en demonstrasjonsfilm.

Noter:

1 Meld. St. 1 (2013–2014) Nasjonalbudsjettet 2014

Heidi Lyshol er seniorrådgiver i Avdeling for helsestatistikk, Folkehelseinstituttet.